

Олександрівська районна державна адміністрація
Олександрівська районна рада
Відділ культури і туризму Олександрівської районної державної адміністрації
Олександрівський районний краєзнавчий музей

Олександрівка

ОЛЕКСАНДРІВЩИНА ТУРИСТИЧНА

ОЛЕКСАНДРІВКА,
2007

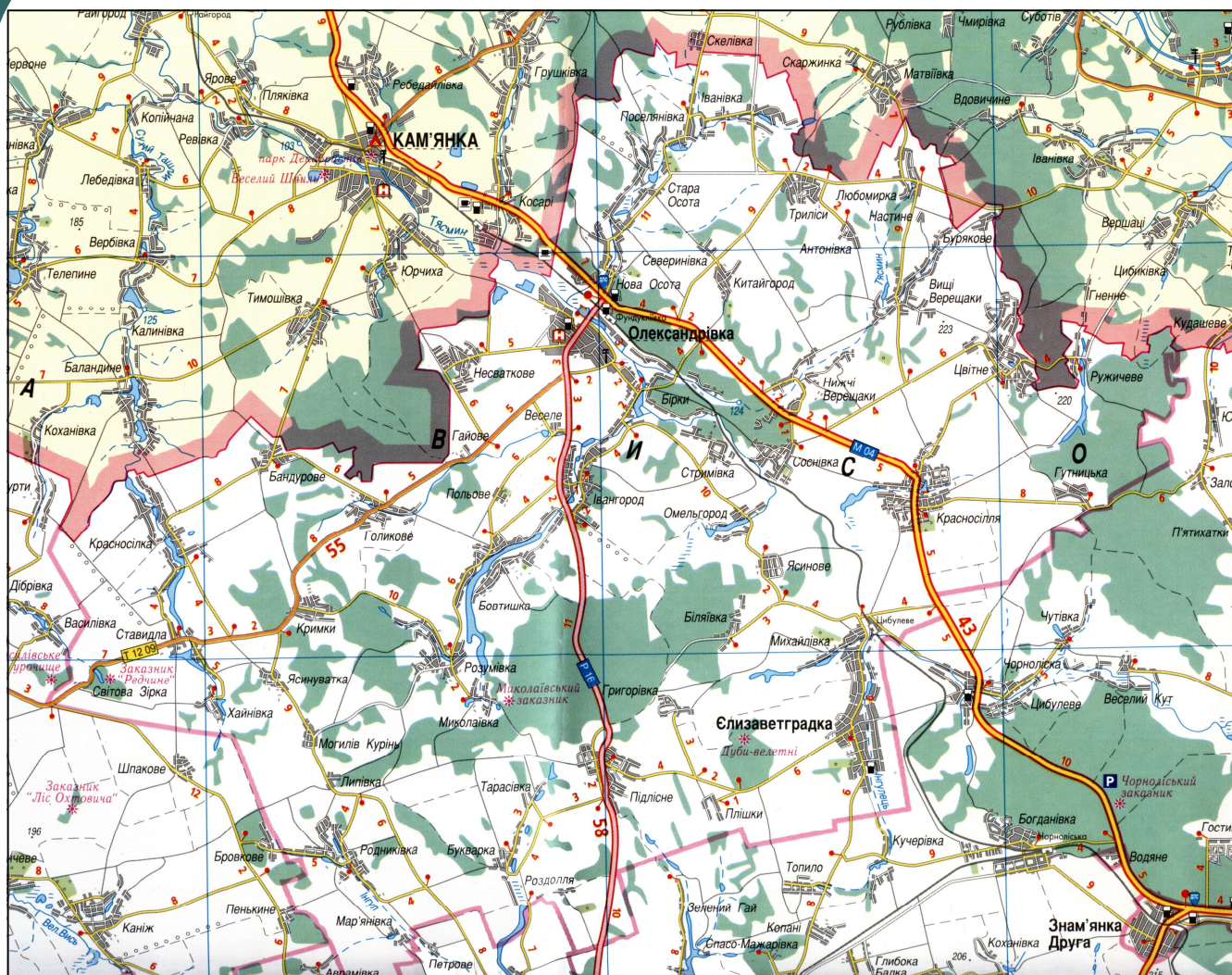

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Олександрівського районного краєзнавчого музею.*

**Олександрівщина туристична: Путівник. / Упорядник В. В. Білошапка. —
Олександрівка, 2007. — 18 с.**

У путівнику міститься інформація про туристичну привабливість Олександрівського району Кіровоградської області. Видання буде корисним туристам, краєзнавцям, учням, студентам, вчителям, всім, хто бажає пройтись стежками рідного краю.

© Олександрівська райдержадміністрація, 2007
© Олександрівська районна рада, 2007
© Відділ культури і туризму
Олександрівської райдержадміністрації, 2007
© Олександрівський
районний краєзнавчий музей, 2007
© Білошапка В. В. (верстка, упорядкування,
текст, фото, карти), 2007

Олександрівський район утворений у 1923 році. Розташований на північному заході Кіровоградської області і займає територію 11,60 квадратних кілометрів. Населення становить 30,8 тисячі жителів (на 1.09.2007 року).

Поверхня району являє собою горбисту рівнину, порізану долинами річок, ярами і балками, що становить складову частину Придніпровської височини Східноєвропейської рівнини. Середня висота над рівнем моря - від 120 до 150 метрів (найвища - 232 метри).

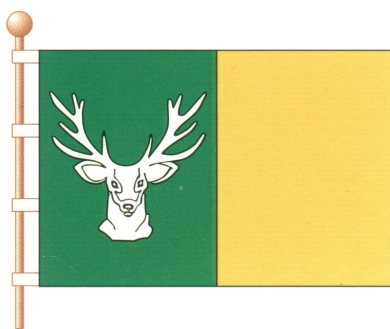
Клімат району помірно континентальний. Зима м'яка, з частими відлигами. Середня температура січня - мінус 6,6 градуса. Літо жарке, середня температура липня - плюс 20,2 градуса. Опадів випадає в середньому 450 - 500 міліметрів. Клімат району сприятливий

Приємно пройтис лісовими стежками.

**ГЕРБ
ОЛЕКСАНДРІВСЬКОГО РАЙОНУ.**

**ПРАПОР
ОЛЕКСАНДРІВСЬКОГО РАЙОНУ.**

З утворенням Давньоруської держави територія району опинилась на її південних кордонах. Перші літописні згадки про край належать до 1190 року і пов'язані з перебуванням на Тясмині руських князів Святослава і Рюрика.

По території району проходив Чорний шлях, по якому татари робили набіги на Київщину. У лісах Нерубай і Чута в XVI - XVII століттях татарські орди зосереджували сили для нападів, відпочивали після походів. Гетьман Богдан Хмельницький на підставі привілею польського короля Яна-Казимира (1649 рік), підтвердженого російським царем Олексієм Михайловичем (1654 рік) володів лісами Бовтишем, Нерубаєм та селом Бірками. У XVIII столітті територія району була охоплена гайдамацькими повстаннями.

для вирощування зернових і технічних культур, розвитку овочівництва і тваринництва.

Ріки належать до басейну Дніпра і Південного Бугу. Найбільш значні притоки Дніпра Тясмин, Інгулець, Південного Бугу - Інгул.

У ґрунтовому покриві переважають чорноземи. Район розташований на межі лісостепової і степової зон. Землі в значній мірі розорані.

Ліси займають 16 процентів території району. Найбільшими лісовими масивами є Червононерубаївське та Чутянське лісництва. В лісах переважають дуб, граб, клен, сосна.

Тваринний світ представлений мешканцями лісостепу і степу. Серед них косуля, дикий кабан, лисиця, заєць-русак, лось, куниця лісова, ласка, їжак, миші та інші. З птахів поширені орли, шуліки, горлиці, дятли, качки, дрозди, ворони, синиці, горобці та інші.

Найдавніші сліди людини датують добою пізнього палеоліту (10 - 12 тисяч років тому). Починаючи з УІ століття до н. е., територію району заселяли скіфи-орачі, яких, у II - III століттях до н.е. почали витісняти сармати. Черняхівська культура (II - VI століття н. е.) представлена кількома поселеннями.

По території району проходив Чорний шлях, по якому татари робили набіги на Київщину. У лісах Нерубай і Чута в XVI - XVII століттях татарські орди зосереджували сили для нападів, відпочивали після походів. Гетьман Богдан Хмельницький на підставі привілею польського короля Яна-Казимира (1649 рік), підтвердженого російським царем Олексієм Михайловичем (1654 рік) володів лісами Бовтишем, Нерубаєм та селом Бірками. У XVIII столітті територія району була охоплена гайдамацькими повстаннями.

Більшість населених пунктів району виникли на сучасній території

у XVI - XVIII століттях. В середині XVIII століття частина району ввійшла до військових поселень Нової Сербії, а в другій половині цього століття - переселені бузькі козаки. Історія району пов'язана з іменами декабристів С. Г. Волконського, В. Л. Давидова, О. В. та Й. О. Поджіо, В. М. Ліхарева, М. Ф. Орлова, А. В. Єнтальцева.

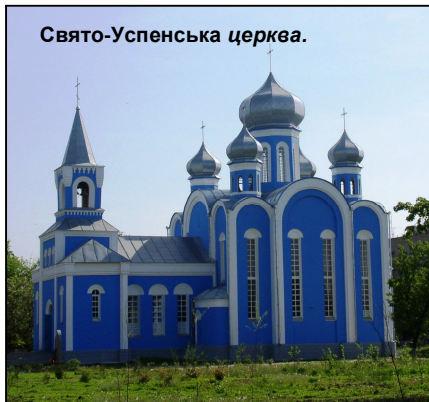
1876 року відкрився залізничний рух через станції Цибулеве та Фундуклівку.

З 5 серпня 1941 по січень 1944 року район був окупований німецько-фашистськими загарбниками, боротьбу проти яких вели більше десятка партизанських загонів.

В 70-х рр. XX століття через район проліг магістральний газопровід "Союз", ділянку якого споруджувала молодь Німецької Демократичної Республіки.

У надрах району залягають горючі сланці, буре вугілля, торф, граніт, пісковик, пісок та інші корисні копалини.

Що не село чи містечко, то й є що оглянути

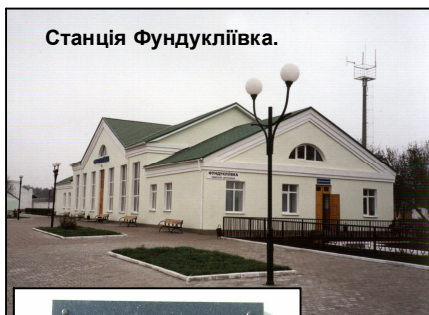

Свято-Успенська церква.

ОЛЕКСАНДРІВКА - адміністративний, економічний і культурний центр Олександрівського району, селище міського типу. Олександрівка на нинішній території виникла в першій половині XVIII століття. В селищі встановлені пам'ятники Т. Г. Шевченку (два), В. І. Леніну, Г. І. Петровському, загиблим воїнам-односельцям, на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, пам'ятники воїнам-інтернаціоналістам, першому учителю, жертвам голодомору 1932-1933 років, пам'ятник трудової слави (автомобіль ЗІС-5, єдиний в області), пам'ятний знак на честь 1-ї річниці незалежності України, стела на честь Героїв Радянського Союзу -

Районний краєзнавчий музей.

Станція Фундуклівка.

земляків, меморіальні дошки на честь одного з перших вітчизняних льотчиків, корабельного інженера, одного з перших українських соціал-демократів Л. М. Мацієвича, Єлизаветградківського підпільного райкому КП(б)У 1941-1943 рр.), визволення Олександрівки від німецько-фашистських загарбників, київського генерал-губернатора І. І. Фундуклія, Героя Радянського Союзу І. Х. Календюка, дійсного члена Інженерної академії наук України, заслуженого працівника промисловості України Ю. Ф. Цюкала. В селищі працює один з найбільших на Кіровоградщині Олександрівський районний краєзнавчий музей. В Олександрівці народились один з перших вітчизняних льотчиків, корабельний інженер, один з перших українських соціал-демократів Л. М. Мацієвич, письменники Г. О. Демченко, В. Г. Кобзар, Я. Д. Клименко, письменниця, доктор філологічних наук, заслужений працівник освіти України С. Г. Барабаш, народна артистка Російської Федерації Б. Я. Златогорова, дійсний член Російської Академії Наук, генерал-майор, член Спілки письменників Російської Федерації Б. М. Кузик.

Станція Фундуклівка одержала своє ім'я в 1876 році на честь ІВАНА ІВАНОВИЧА ФУНДУКЛІЯ (1804-1880) ГРОМАДСЬКОГО І ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, ВЧЕНОГО, ДОБРОЧИНЦЯ

Меморіальна дошка на честь Івана Фундуклія.

Пам'ятник жертвам голодомору 1932-1933 років.

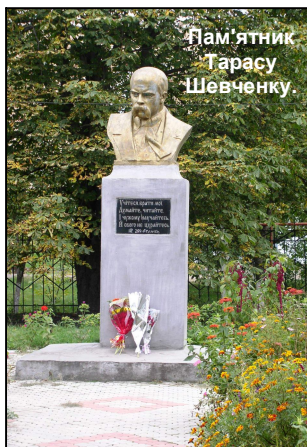
Капличка в ім'я Сергія Радонезького.

Будинок районної ради і райдержадміністрації.

Річка Тясмин.

Пам'ятник Тарасу Шевченку.

Пам'ятник загиблим воїнам-односельцям.

Пам'ятник Першому Вчителю.

У будинку, де народився Левко Мацієвич тепер його кімната-музей.

Пам'ятник Тарасу Шевченку.

Пам'ятник воїнам-інтернаціоналістам.

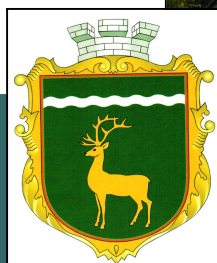
В Олександрівці в першій половині XIX століття проживав польський письменник української школи М. А. Грабовський, в гості до якого приїздили українські письменники Т. Г. Шевченко та П. О. Куліш. Олександрівка має вигідне транспортне сполучення. Залізнична станція Фундукліївка розташована на залізниці Київ - Донецьк. Через селище проходить автомагістраль загальнодержавного значення Київ - Луганськ - Изварине та автодорога регіонального значення Олександрівка - Кіровоград - Кривий Ріг. Біля річки Тясмину та Георгіївського гаю є прекрасні місця для відпочинку.

Алея героїв.

2-ий імені Петровського цукровий завод.

Герб селища Олександрівка.

**Єлизаветградка. Пам'ятник загиблим
воїнам-односельцям.**

ЄЛИЗАВЕТГРАДКА - селище міського типу, центр селищної ради. Заснована в 30-40-х рр. XVIII століття. Встановлені пам'ятники землякам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни, на могилі радянських воїнів-визволителів, В.І. Леніну, меморіальна дошка на будинку, де в грудні 1943 року знаходився штаб 75-го стрілецького корпусу, на честь повного кавалера ордену на Слави М. Г. Крюкова, почесного жителя селища Снісаренка. Діє музей історії смт Єлизаветградки. Є пам'ятка архітектури місцевого значення - приміщення колишньої церковнопарафіяльної школи XIX століття. В Єлизаветградці народились письменник С. О. Голованівський, генерал-майори М. М. Скирда, М. І. Шеремет. У 1848 - 1849 рр. в Єлизаветградці проходив військову службу російський поет Афанасій Фет.

БАНДУРОВЕ - село, підпорядковане Красносілківській сільській раді. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, та землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війни. Є пам'ятка архітектури місцевого значення - мурована церква XIX століття. В Бандуровому збирав пісні польський композитор Кароль Шимановський.

**Бандурове. Пам'ятник загиблим
радянським воїнам-визволителям.**

**Церква XIX століття
у с. Бандуровому.**

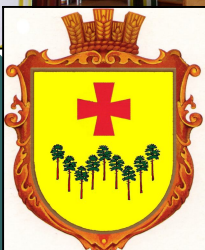

**Бірки. Свято-Миколаївська церква — па-
м'ятка архітектури місцевого значення.**

БІРКИ - село, центр сільської ради. Одне з найдавніших сіл району, засноване гетьманом Б.Хмельницьким в середині XVII століття. У селі встановлені пам'ятники на могилах радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, пам'ятний знак на честь перебування у селі гетьмана Б. Хмельницького, жертвам голоду 1932 - 1933 років. В селі розташована пам'ятка архітектури місцевого значення - дерев'яна Свято-Миколаївська церква XIX століття. У Бірках народились письменник А. І. Гай та художник В. Г. Кірман. Гетьман Богдан Хмельницький зупинявся у Бірках в 1652 та 1653 роках. У 1653 році у таборі він збирав полки для походу. У табір Б. Хмельницького приїздили послы російського царя, кримського хана, турецького султана, генеральний писар, а пізніше гетьман України Іван Виговський.

**Бірки. Пам'ятний знак на честь
перебування в селі гетьмана
Богдана Хмельницького.**

Герб села Бірки.

**Щороку у Бірках
на Святу Покрову
відбувається
свято козацької
слави.**

Герб села Бовтишка.

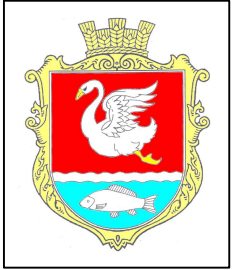
Бовтишка. Будинок, в якому перебував штаб 2-го Українського фронту під командуванням

БОВТИШКА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, та землякам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни, меморіальна дошка на будинку, де в січні - лютому 1944 року знаходився штаб 2-го Українського фронту під командуванням І. С. Конєва.

Старожили розповідають, що ушавленому полководцю І. С. Конєву так сподобалась бовтиська вода, що він прислав за нею літака. У XIX столітті в селі проживав герой Вітчизняної війни 1812 року М. М. Раєвський, його дочка, дружина декабриста С. Г. Волконського М. М. Волконська. Тут побували декабристи і, як стверджують, російський письменник О. С. Пушкін.

Бовтишка.

Пам'ятник загиблим радянським воїнам-визволителям.

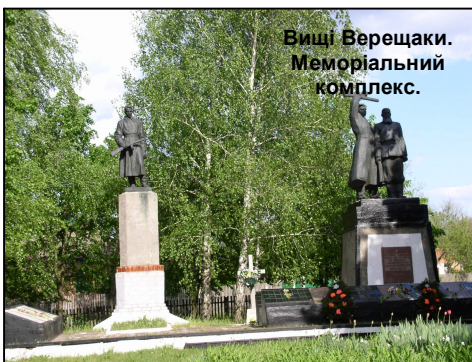
БУКВАРКА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі Героя Радянського Союзу П. А. Остапенка, радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, меморіальну дошку на честь Героя Радянського Союзу П. А. Остапенка.

Герб села Букварка (проект).

Букварка.

Пам'ятний знак жертвам голодомору 1932-1933 років.

Вищі Верещаки. Меморіальний комплекс.

ВИЩІ ВЕРЕЩАКИ - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів, загиблих у Великій Вітчизняній війні, та землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні. У селі народився генерал-лейтенант П. В. Єрух.

Вищі Верещаки.

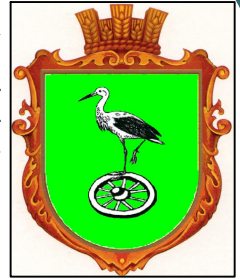
ГОЛИКОВЕ — село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, та землякам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни. Тут народились письменник П. І. Куценко, заслужений артист України, співак С. В. Торбенко, заслужений працівник культури України К. В. Білошапка.

Голикове. Ставок.

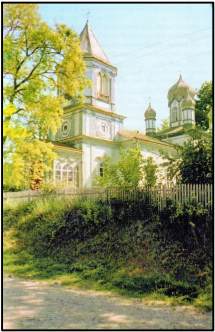
Герб села Івангород (проект).

ІВАНГОРОД - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, та землякам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни. В Івангороді народився Герой Радянського Союзу, контр-адмірал В. Д. Корнер. На його честь встановлено меморіальну дошку.

Івангород. Пам'ятник радянським воїнам.

ІВАНІВКА - село, підпорядковане Староосотській сільській раді. В селі встановлені пам'ятник на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни. В Іванівці збереглась дерев'яна церква – пам'ятка архітектури місцевого значення, збудована на кошти київського губернатора І. І. Фундуклія. В Іванівці народився Герой Радянського Союзу Д. Т. Гуляєв, жили декабристи О. В. та Й. В. Поджіо, побував декабрист В. М. Ліхарев.

Іванівка. Дерев'яна церква.

Герб села Красносілка.

КРАСНОСІЛКА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники В. І. Леніну, трудової слави (трактор "Універсал"), на могилах радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні. В селі народились доктори медичних наук, професори В. Я. Витріщак та В. Я. Витріщак. У Красносілці збирав українські народні пісні польський композитор Кароль Шимановський, жив видатний біолог, лауреат Нобелівської премії І. І. Мечников.

Ставок біля Красносілки.

КРАСНОСІЛЛЯ - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники В. І. Леніну, пам'ятники на могилах радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, встановлена меморіальна дошка на честь створення влітку 1918 року партизанського загону, який активно боровся проти австро-німецьких окупантів, Героя Радянського Союзу С. О. Німенка. В селі народились Герой Радянського Союзу С. О. Німенко, заслужений артист України, артист театру В. І. Зіноватний. У Красносіллі проводив етнографічні дослідження вчений В. М. Ястребов, проходив військову службу російський поет Афанасій Фет, перебував тричі Герой Радянського Союзу І. М. Кожедуб.

КРИМКИ - село, підпорядковане Голиківській сільській раді. В селі пам'ятник на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, меморіальну дошку на честь Героя Радянського Союзу С. Г. Цупренка. В селі є пам'ятка архітектури місцевого значення - мурована церква початку XX століття. У Кримках народився Герой Радянського Союзу С. Г. Цупренко.

Кримки. Церква.

МИХАЙЛІВКА - село, центр сільської ради. В селі пам'ятники на могилах радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні. У Михайлівці (на станції Цибулеве) народився професор О. К. Корнеев.

Михайлівка. Пам'ятний знак на станції Цибулеве увіковічує подвиг залізничників у роки Великої

НАСТИНЕ — село, підпорядковане Вищевіршаківській сільській раді. У селі розташований один з витоків річки Тясмин.

Тут починається річка Тясмин.

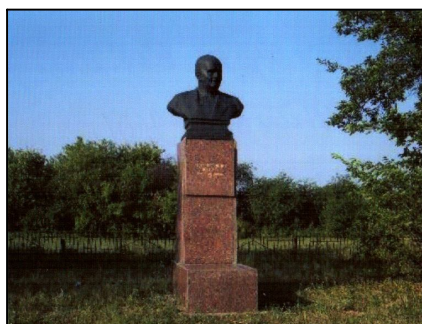

НЕСВАТКОВЕ - село, центр сільської ради. Встановлений пам'ятник на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, меморіальна дошка Героя Радянського Союзу Ц. С. Росковинського. В селі проживають переселенці із зони радіоактивного забруднення в наслідок аварії на Чорнобильській АЕС із Житомирської області.

ПІДЛІСНЕ - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники народному артисту СРСР Г. П. Юрі, пам'ятники на могилах радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, піонерам-героям, закатованих німецько-фашистськими загарбниками у 1943 році. В селі нарадились актори українського театру народний артист СРСР Г. П. Юра, народні артисти України Т. П. Юра, О. П. Юра-Юрський, Герой України, український хоровий диригент, народний артист СРСР, дійсний член-засновник Академії мистецтв України А. Т. Авдієвський. У Підлісному проживав ліберальний народник, артільний батько М. В. Левитський, який організував у селі першу в Україні та одну з перших у Європі землеробську артіль (1894 рік).

Підлісне. Меморіальна дошка та пам'ятник Гнату Юрі.

РОДНИКІВКА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилах радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, меморіальна дошка на честь повного кавалера ордена Слави М.І. Павліченка. У Родниківці народився Герой Радянського Союзу А. А. Антонов. У селі в липні 1919 року за наказом отамана Н. І. Махна вбито отамана М. О. Григор'єва.

Річка Інгул.

Герб села Розумівка (проект).

Розумівка.

РОЗУМІВКА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів» загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні. В селі знаходиться пам'ятка містобудування і архітектури України – Хрестовоздвиженська церква, де поховані в усипальні герой Вітчизняної війни 1812 року, генерал М. М. Раєвський та члени його родини. Церква-усипальня споруджена в 1833 - 1855 роках. Поблизу села у колишньому лісі Раєвського поховані борці за волю України - отаман Чорний Ворон (колишній студент Катеринославського гірничого інституту Микола Скляр) та його побратими, які загинули у 1920 році в нерівному бою з переважаючими силами Першої кінної армії Семена Будьонного. З тих пір це лісове урочище місцеве населення називає Чорний Ворон. На могилі встановлено дерев'яний дубовий хрест. В селі діє Народний музей історії села Розумівки, створюється історико-архітектурний заповідник родини Раєвських. Мальовничі околиці Розумівки біля Бондарського ставу приваблюють багатьох туристів.

Розумівка. Хрестовоздвиженська церква – усипальня родини Раєвських.

Пам'ятний знак на честь отамана Чорного Ворона (Миколи Скляра) та трьохсот його козаків, які полягли у бою за волю України.

Усипальниця героя Вітчизняної війни 1812 р. Миколи Миколайовича Раєвського та членів його родини

Бондарський став.

Старезний дуб біля Бондарського ставу, можливо, зберігає пам'ять про перебування у цих місцях російського поета О. С. Пушкіна.

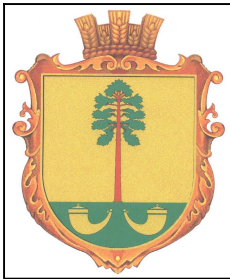
Криничка біля Бондарського ставу.

Розумівка. Село з'єднує дерев'яний місток.

Герб села Соснівка (проект).

СОСНІВКА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів» загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, меморіальна дошка на честь Героя Радянського Союзу Ф. К. Павловського. В селі народились Герой Радянського Союзу Ф. К. Павловський, доктор медичних наук, професор О. О. Ступницький, митрополит Іван (Павловський).

СТАВИДЛА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів» загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, меморіальна дошка на честь повного кавалера ордена Слави М. Г. Кивгили. У Ставидлах народились письменник М. О. Григорів, член-кореспондент АН України А. І. Задонець.

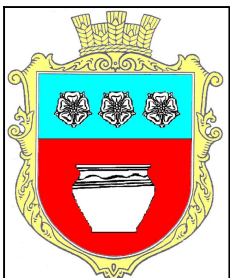

ТРИЛІСИ - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів» загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні. У селі народились письменники А. І. Кримський, А. А. Кримський, професори, доктори медичних наук В. І. Шаповал та М. К. Фуркало.

Герб села Триліси.

СТАРА ОСОТА - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів» загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, на честь Героя Радянського Союзу Н. Т. Євтушенка. У Старій Осоті народились Герой Радянського Союзу Н. Т. Євтушенко, генерал-майор С. І. Шемена, доктори медичних наук Ф. П. Матвеев, Г. П. Євтушенко, професор О. І. Похил, професор, заслужений діяч мистецтв України Д. Г. Євтушенко.

Герб села Цвітне (проект).

ЦВІТНЕ - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники Ф. Е. Дзержинському, на могилі радянських воїнів» загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні, меморіальна дошка на честь повного кавалера ордена Слави Т. З. Березовського, пам'ятний знак на честь отамана Пилипа Хмари. У Цвітному народилась заслужена художниця України Т. Ф. Гордова, отаман Холодноярської повстанської республіки (1918-1922) Пилип Хмара. З селом пов'язана діяльність ватажка повстання Коліївщина Семена Неживого.

ЯСИНОВЕ - село, центр сільської ради. В селі встановлені пам'ятники на могилі радянських воїнів, загиблих у роки Великої Вітчизняної війни, землякам, загиблим у Великій Вітчизняній війні.

Цвітне. Дерев'яний хрест біля православної церкви.

Цвітне. Пам'ятний знак на честь отамана Пилипа Хмари.

Річка Осотянка.

Стежками рідного краю

ТУРИСТИЧНІ МАРШРУТИ ВИХІДНОГО ДНЯ

1. "НІХТО НЕ ЗАБУТИЙ, НІЩО НЕ ЗАБУТО" (по місцях, пов'язаних з подіями Великої Вітчизняної війни)

ОЛЕКСАНДРІВКА — КРИМКИ — ОЛЕКСАНДРІВКА

Маршрут розпочинається з Олександрівського районного краєзнавчого музею. У залі Великої Вітчизняної війни звучить розповідь про події Великої Вітчизняної війни на території краю, про внесок олександрівців у Перемогу. Далі автобус робить зупинки в Олександрівці біля пам'ятника загиблим воїнам-односельцям, пам'ятника радянських воїнів визволителів та жертв фашистського терору на цвинтарі, біля стели на честь Героїв Радянського Союзу - уродженців Олександрівського району.

В селі Голиковому туристи оглядають пам'ятники радянським воїнам-визволителям, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни, загиблим воїнам-односельцям.

Наступна зупинка біля пам'ятника на місці загибелі мирних жителів села Кримок у розстріляних окупантами 17 листопада 1943 року.

Потім туристи прямують у село Кримки, де оглядають могили жертв фашистського терору біля церкви та пам'ятник радянським воїнам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни.

Після короткого відпочинку в лісі туристи повертаються в Олександрівку.

ОЛЕКСАНДРІВКА — ПІДЛІСНЕ — ЄЛИЗАВЕТГРАДКА — ОЛЕКСАНДРІВКА

В Олександрівці туристи відвідують об'єкти, вказані в маршруті Олександрівка - Кримки - Олександрівка.

У Підлісному туристи оглядають пам'ятники піонерам-героям Ф. Шепелю, Я. Матвієнку, І. Юрченку, І. Коноваленку, яких восени 1943 року гестапівці напівживими закопали в землю, пам'ятник радянським воїнам-визволителям та пам'ятник загиблим воїнам-односельцям, відвідують музей історії села Підлісного або шкільний музей.

По дорозі з Підлісного на Єлизаветградку туристи роблять зупинку на місці загибелі піонерів-героїв в урочищі Плоскому, відпочивають у лісі.

Наступна зупинка біля села Плішок, де встановлено пам'ятник на честь визволення села (артилерійську гармату).

В Єлизаветградці туристи відвідують музей історії смт Єлизаветградки, де слухають розповідь про події в краї у роки Великої Вітчизняної війни. Потім оглядають пам'ятники загиблим воїнам-односельцям та радянським воїнам-визволителям, будинок, де в грудні 1943 року знаходився штаб 75-го стрілецького корпусу.

З Єлизаветградки туристи через село Красносілля повертаються в Олександрівку.

2. "МОЯ БАТЬКІВЩИНА - УКРАЇНА"

ОЛЕКСАНДРІВКА — БІРКИ — ОЛЕКСАНДРІВКА

Маршрут розпочинається з центру Олександрівки, де туристи оглядають пам'ятники загиблим воїнам-односельцям, Т.Г.Шевченку, пам'ятний знак на честь 1-ї річниці незалежності України, пам'ятник жертвам голодомору 1932-1933 років. В Олександрівському районному краєзнавчому музеї туристів чекає розповідь про історію краю з найдавніших часів до сучасності. Вони будинок, в якому народився один з перших вітчизняних льотчиків, корабельний інженер, відомий політичний діяч України Л.М.Мацієвич, та кімнату-музей Л.М.Мацієвича. Біля автопідприємства цікаво буде подивитись на пам'ятник трудової слави (автомобіль ЗІС-5, єдиний в Кіровоградській області). У Бірках туристи оглядають пам'ятний знак на честь перебування селі гетьмана Богдана Хмельницького, Свято-Миколаївську церкву - пам'ятку архітектури місцевого значення, сосновий бір, де можна відпочити на березі Тясмину.

Потім туристи повертаються в Олександрівку.

ОЛЕКСАНДРІВКА — КРИМКИ — КРАСНОСІЛКА — БАНДУРОВЕ — ОЛЕКСАНДРІВКА

В Олександрівці туристи відвідують об'єкти, вказані в маршруті Олександрівка – Бірки – Олександрівка.

Біля Кримок туристи роблять зупинку на місці розстрілу мирних жителів німецько-фашистськими окупантами в листопаді 1943 року, а в Кримках – могили жертв фашистського терору, церкву – пам'ятку архітектури місцевого значення.

В Красносілці слухають розповідь про козацьке минуле краю, оглядають пам'ятник трудової слави (трактор "Універсал").

В Бандуровому туристи прямують до місцевої церкви – пам'ятки архітектури місцевого значення, оглядають могили засновника церкви Хоми Бондарева, могили радянських партизан, розстріляних окупантами, слухають розповідь про перебування у селі родини Давидових.

У лісі в районі села Бандурового туристи відпочивають у лісі. Потім вони повертаються в Олександрівку.

Спеціальний спортивно-оздоровчий маршрут “СТЕЖКАМИ НАШИХ ПРЕДКІВ, СТЕЖКАМИ РІДНОГО КРАЮ”

Починається в центрі Олександрівки з огляду Олександрівського районного краєзнавчого музею, кімнати-музею в будинку, де народився Л.М.Мацієвича, пам'ятників.

Далі маршрут пролягає по березі Тясмину в Бірках.

У Бірках, у сосновому лісі, на березі Тясмину, розбивається наметове містечко. Туристи оглядають пам'ятний знак на честь перебування у Бірках гетьмана Богдана Хмельницького, Свято-Миколаївську церкву – пам'ятку архітектури місцевого значення, слухають розповідь про історичне минуле Бірок, відпочивають, рибалять, а ввечері повертаються в Олександрівку.

**У кожному населеному пункті
Олександрівського району
є умови для розвитку зеленого туризму.**

Відвідайте наші музеї

Олександрівський районний краєзнавчий музей

Багато цікавого з минулого і сучасного нашого чудового краю можна дізнатись, коли завітати в Олександрівський районний краєзнавчий музей. Він створений в 1987 році і має чотири зали та філіал – кімнату-музей Л.М. Мацієвича.

У першому залі відображено історію Олександрівського району з найдавніших часів до 1917 року. Тут можна побачити археологічну колекцію знарядь праці давніх людей, зброю, уламки посуду та інші речі племен чорноліської та черняхівської культур, скіфів. Ви дізнаєтесь про перебування у краї давньоруських князів Святослава і Рюрика, почуєте легенду про місто Біргород. Безперечно, зацікавить відвідувачів й експозиція про добу козащини, адже селом Бірками володів гетьман Богдан Хмельницький, тут він приймав послів іноземних держав, збирав військо для походу проти Польщі. Доказом існування козацького села є численні предмети XVIII століття, знайдені у Бірках і представлені в музеї. Експонуються також предмети побуту кримських татар, фрагменти речей з палацу польських королів у Кракові, хоругва козацької доби тощо.

Досить широко представлена історія краю в XVIII – початку XX століть. Це колекції черепиці та цегли, ікон, рушників, цвітнянської кераміки та інших предметів побуту. Експозиція розповідає про героя Вітчизняної війни 1812 року, генерала Миколу Раєвського та членів його родини, серед яких знаменита Марія Волконська, декабристів, письменників Міхала Грабовського та його гостей Тараса Шевченка і Пантелеймона Куліша, київського цивільного губернатора Івана Фундуклія, іменем якого названо залізничну станцію в Олександрівці. Не залишить байдужою й експозиція про земляків-учасників першої світової війни.

Приверне увагу відвідувачів експозиція «Українська хата початку XX століття», де представлені різні предмети народного побуту.

Буремним 1920-1930-м рокам присвячено другий зал музею. Відвідувачі дізнаються про події громадянської війни в краї, зокрема побачать гроші холодноярського отамана Пилипа Хмари і Нестора Махна. До речі, на території Олександрівського району за наказом батька Махна був убитий інший отаман Григор'єв. Свідками епохи

стали документи і фотографії учасників колективізації і культурної революції на селі. Відведене місце й ушануванню пам'яті жертв голодомору 1932-1933 років та сталінських репресій.

Історія краю в роки Великої Вітчизняної війни складає експозицію третього залу. Кулемет "Максим", фрагменти рушниць та автоматів, гранати, гільзи снарядів, патронів, радіоприймач і репродуктор, солдатські фляги та інші речі переносять у полум'я війни. Численні документи розповідають про фашистський терор в краї, рух опору окупантам, визволення району. Чільне місце відведене землякам-Героям Радянського Союзу. Зокрема представлені їх особисті речі. Доповнюють експозицію твори художників про війну.

Четвертий зал присвячений історії краю у післявоєнний час, сьогоденню, славним землякам та природі Олександрівщини. Відкривають експозицію фотографії руїн 2-го імені Петровського цукрозаводу. Далі йде розповідь про те, як підприємство стало одним з найпотужніших на Кіровоградщині. Велика заслуга в цьому дійсного члена Академії інженерних наук України, автора багатьох винаходів у галузі цукроваріння, головного інженера Юрія Цюкала, про якого теж є матеріали в музеї. Окремі експозиції присвячені учасникам ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС та житомирянам-переселенцям із зони радіоактивного забруднення в село Несваткове, воїнам-інтернаціоналістам, розвитку культури в районі. Через Олександрівщину проліг магістральний газопровід "Союз", який споруджувала молодь Німецької Демократичної Республіки. Про їх працю розповідає один з розділів залу. Представлена в експозиції і символіка краю.

Велике місце відведене землякам, які у славили край. В експозиції представлені музейні предмети про члена-кореспондента Російської академії наук, генерал-майора Бориса Кузика, генерал-лейтенанта Анатолія Троця, заслуженого юриста України, українського державного і політичного діяча Сергія Пересунька, двічі Героя Соціалістичної Праці Йосипа Шліффера, народного артиста СРСР Гната Юру, Героя України, керівника хору імені Григорія Верьовки Анатолія Авдієвського, інших земляків, які носять звання Героя Соціалістичної Праці чи інше почесне звання. Зацікавлять відвідувачів книги письменників земляків з їх автографами. Любителі спорту можуть оглянути розділ про спортсменів, які у свій час стали чемпіонами і призерами світу, СРСР, України, побачать їх трофеї.

Природничий відділ показує неповторну природу краю. Хочете побачити кістки мамонта, кита цитотерія, ріг тура, відбитки давніх молюсків і рослин, то приходьте в музей. Поруч знайдете колекцію гірських порід і мінералів, виявлених олександрівськими геологами. Ви ще не бачили бовтиські горючі сланці й олександрівське буре вугілля? А камені, оброблені льодовиком? Є у природничому відділі й експонати про флору й фауну краю.

Відразу приверне увагу макет ракети, виготовлений юними техніками Олександрівки під керівництвом Степана Кононенка. А це моделі ракет, які показали найкращі результати на всесоюзних і республіканських змаганнях юних авіа- і ракетомodelістів. Саме в цій малій авіації починав свій шлях до космонавтики конструктор ракетно-космічної техніки Володимир Ковтун. Йому довелося працювати над багатьма проектами.

Своєрідним продовженням авіаційно-космічної експозиції стала кімната-музей

Левка Мацієвича, відкрита 2003 року в будинку, де народився піонер авіації, автор першого у світі проекту авіаносця, одного з перших у світі гідропланів, багатьох проектів підводних човнів, один із засновників першої в Наддніпрянській Україні політичної партії, перша жертва російської авіації. У філіалі Олександрівського районного краєзнавчого музею ви побачите численні фотографії і документи, що розповідають про багатогранне життя і діяльність сина неба і землі. У музеї зберігаються речі побуту того періоду, макет літака "Фарман-4", на якому літав і загинув авіатор.

Ви вирішили відвідати Олександрівський районний краєзнавчий музей? Правильно зробили! За кількістю фонду це третій музей Кіровоградщини. Не пожалкуєте!

**Адреса музею: 27300, Кіровоградська область, смт Олександрівка, вул. Коцюбинського, 1.
Телефон для довідок: (05342)3-27-39 - по Україні, (242) 3-27-39 - по області.**

Народний музей історії села Розумівка

Відкритий у 1967 році у приміщенні Хрестовоздвиженської церкви – усипальні родини Раєвських. Спочатку він носив назву Розумівський краєзнавчий музей. Над створенням експозиції працював київський художник Михайло Петрик. Вже 1970 року музею присвоюють звання народного. 1992 року музей перенесено у його нинішнє приміщення – сільський Будинок культури. Сьогодні в музеї зберігаються близько 2 тисяч предметів основного фонду, що розповідають про родину Раєвських, історію села Розумівки. Серед унікальних оригінальних предметів – бюст генерала М. М. Раєвського, знайдений у селі Бовтишці, фотографія родини Раєвських початку XX століття, картина на фанері «Прогулянка Булонським лісом».

Природно-заповідні території Олександрівщини

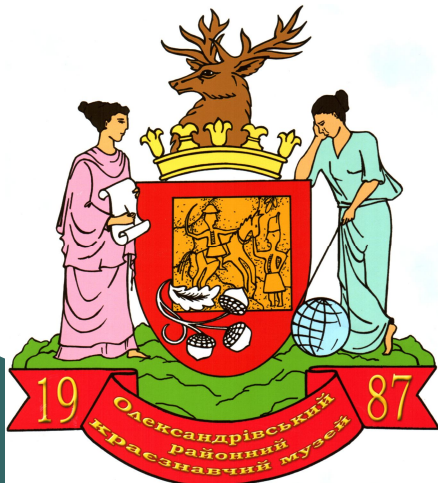
№ п/п	Назва	Категорія	Ранг охорони	Тип	Площа (га)	Розташування	Коротка характеристика
1.	Миколаївський	заказник	загально-державний	ландшафтний	133,00	с. Миколаївка	Місце, де ростуть рідкісні рослини
2.	Редьчине	заказник	загально-державний	ландшафтний	118,00	Державне підприємство “Олександрівський лісгосп”, Кримчанське лісництво, кв. 46, 47	Місце гніздування різних птахів, занесених у Червону книгу України
3.	Чагар	заказник	місцевий	ландшафтний	71,50	с. Нижчі Верещаки	Лісовий масив багатий на лікарські рослини
4.	Розумівська балка	заказник	місцевий	ботанічний	57,40	с. Бовтишка	Балка з типовою рослинністю степового і лісостепового ландшафтів
5.	Братерські яри	заказник	місцевий	ботанічна	27,00	с. Вищі Верещаки	Велика балка з різноманітною степовою рослинністю
6.	Георгіївський гай	пам'ятка природи	місцевий	ботанічна	5,40	с. Нова Осота	Росте кримська, що має вік понад 100 років і діаметр до 30 см
7.	Жовтий льон	пам'ятка природи	місцевий	ботанічна	20,30	с. Триліси	Місцезнаходження жовтого льону
8.	Степові кургани	пам'ятка природи	місцевий	ботанічна	0,04	с. Нова Осота	Два кургани з типовою степовою рослинністю
9.	Витоки річки Тясмин	пам'ятка природи	місцевий	гідрологічна	2,00	с. Настине	Невелика, досить глибока балка з системою джерел
10.	Шавлієва балка	заповідне урочище	місцевий	-	4,50	с. Вищі Верещаки	Балка з різноманітною флорою, є види, занесені до Червоної книги України
11.	Дуби-велетні	пам'ятка природи	місцевий	ботанічна	0,40	Державне підприємство “Олександрівський лісгосп”, Червоно-Нерубаївське лісництво, кв. 89, діл. 6	Ростуть дуби, що мають вік 140-170 років, висоту 50 м, діаметр 112 см.

Привільно живеться качкам на чистих водах Олександрівщини.

ОЛЕКСАНДРІВЩИНА ТУРИСТИЧНА

ТУРИСТИЧНА КАРТА
ОЛЕКСАНДРІВСЬКОГО
РАЙОНУ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ
ОБЛАСТІ

**Відділ культури і туризму
Олександрівської райдержадміністрації
запрошує до співпраці
іноземних та вітчизняних інвесторів
для розбудови туристичної інфраструктури
на Олександрівщині.**

Контактні телефони:

8(05242) 3-22-92,

8(05242) 3-34-01.